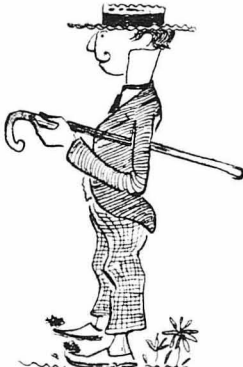

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ.ΣΤΑΜ.

ΤΟ ΕΡΗΜΟ ΧΑΝΙ

—Κατάλαξε τού έρμου!
Κι άλθεται είχε καταλάβει για καλά. Τά γόφω μας μαύρα βουβιά είχαν ντυχθεί από σύννεφα και κατέβαν κάτω άνταρες και χιονιές, πατραζολούσαν βρόντες από άστροπελέκια και μία ψιλή βροχή, βελωνιά, έπεγτε άδιάστατα, σαν τερσάτια νερένια στήμονια ενός μεγάλου ορασιδιού, που ύφαιναν με ταξίδι ορανοί και γής.

Συναντήσαμε ένα χωριάτη δάσκαλο...

— Άν βασιτήν ως τού βράδι ή δουλειά αυτή, σίγουρα θά παύσουμε στον δρόμο! μονιμούζαν οι σπιντοροί μου.

Κάποτε άκούγαμε μακρινά γαργαλιάρια σκαλιών, αλλά τού μέρος μιά ήταν άγνωστο, διάβα δέν είχε μη νά πάμε πιο μαζρά κι' όσο έβλεπαν τή μάτια μας, νερά γυαλίζαν παντού.

Είπατε τρεις, μέσα σ' αυτή την κατάρα τής νεροχονιάς. Έγώ, ό δεκαεννέα Σπυράκης κι' ό Μητόσης ό Πλαστήρας.

Φεύγοντας από την Κοζάνη άκούσαμε κάτι βρόντους βαρείς και μακρινούς. Τι ήταν αυτό; Καμιά μάχη εκεί κοντά δέν επρόκειτο νά συναφθή. Κι' ό στρατός μας ήσυχάζε μέσα στην πόλι. Καθώς βαδίσαμε λοιπόν, συναντήσαμε ένα χωριάτη δάσκαλο και τόν ρωτήσαμε :

- Ρε πατριώτες, τί βρόντοι είναι αυτοί; Μη μονιμούζαν μέσα στην πόλι;
- Ά, μπά! Κανόνια εινε, δέν άκουζ;
- Πού πέφτουμε;
- Στο Μοναστήρι... στά Βιτόλια.
- Στο Μοναστήρι!... Και ποιος πολεμάει εκεί;
- Οι Σέρβοι.
- Τι θέλουμε οι Σέρβοι στά Βιτόλια;
- Κατέβησαν από προχτές.
- Κι' άκούγονται τόσο μακρυνά τή κανόνια;
- Άκούγονται, γιατί τόν άπό τόν φέρνουμε τής γής τή εκμινιας.

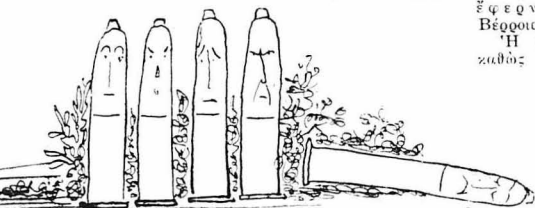
Τότε ό Σπυράκης άγρίεψε:
— Οι Σέρβοι νά παίρνουν τή Βιτόλια μας και μεις νά χαζεύουμε, μαζεύοντας εκρούσους και χρονικά στη Κοζάνη!

Αυτό τού έλεγε για μένα, που χάζενα με τή λουλουδιά, γιατί ήταν πατριώτης και νόμιζε πως κρατούσε άπ' τούς άρχαίους Έλληνας.

"Εμοιάζαν με πεθαμένους που..."

Οι δρόμοι είχαν πλημμυρίσει από τού νερό και χαλασιένοι, καθώς ήσαν, μιάς έκαναν νά βουτιάσουμε, στις κίτρινες λάσπες, ως τού γόνα. Καμιά φορά έτοιμαζόμαστε πατώντας άπάνω στά λιθάρια, κι' άλλότε έπιλαγόνουμε στην απαιτητή, τή νεροχρόμια χλιδή των χωραφιών που την προτιμούσαμε από τόν χαλασιένο δρόμο. Τά ποδη, ή κοιβάρες, ή μανδύες μας είχαν μουσκέψει, είχαν φοικωκώσει από τού νερό κι' έβγαίναν ως έκατό βράδες!...
— Μοιρό χιονόγερο, είπα ένας από μιάς, χοινομάζοντας τή ζαβοριασιένια, από τού χυμό, χέρια του και κιντάζοντας άπελαστικά τόν έρμου, τόν άτελειωτο δρόμο. Μπρός, πίσω, γόφω μας, ψυχή δέν γινότανε, ούτε κατοικημένο μέρος. Άλλά και άν ήτανε χωριό και κοντά μας, ή βροχή και τού συνενεροζάνισμα μιά τίκριζε από τή μάτια μας.

"Η Τούρκικες δειδές ήσαν σημένες στην άοράδα στον δρόμο, σαν μπουνάλια λικέρ!..."

νιες και κίτρινες, που φεύγοντας τις πετούσαν οι Τούρκοι, σαν νάσαν κομψέτα! "Ήσαν ριζιμένες μιά-μιά, δυό-δυό, πέντε-πέντε, δεκά-δεκά σωροί μεγάλοι και μικροί έδω κι' εκεί, σαν σωροί ζαχαρωτών." Άλλοι φαντάροι που θά είχανε περάσει πριν από μιά, τής είχανε μηΐξει όρθές, στο χυμό το παχύ κι' έφάνταζαν σαν μπουνάλια γεμάτα κόκκινα και κίτρινα λικέρ. Σύννεφα ή χαλασοκώδες μαύρα, φεύγανε, φεύγανε μέσ' στύ γυμνά, τή θλιβερά χωράφια, άλλ' από άνθρωπο δέν φαινότανε ούτε ψυχή.

— Και που θά μείνουμε τού βράδι; Θά Ξεπαγιάσουμε στό δρόμο! είπα στους συνοδοιπόρους μου.

Ό Σπυράκης που είχε μία διαβολικένη όρεξη, άρχισε τότε για ν' αντίληξη από τόν έαυτό του δόναμι, νά τραγουδάει, αλλά τού τραγουδι νίγριζε μέσ' στη νεροποντή και άφαιρζε στην κίτρινη τής λάσπης αηδία.

Και σιωπητοί, σιωπηλοί έπήραμε πάλι τόν άτελειωτο δρόμο!...

Λίγη ώρα πριν από μιάς είχε κινήσει από την Κοζάνη, προς την ίδια διεύθυνση και μιά διλοχία από τόν Κονταράτο, στην όποιαν ήταν και τού παιδι τού Βενζέλου, ό Κυριάκος. Έρχόντουσαν, δέν έξομο από τού βιαστικοί, για νά προστάσουν να ιπών στην Θεσσαλονίκη. Στη Κοζάνη μάθαμε ότι ό γυιός τού προμητοργού υπέφερε στη δρόμο φοβερά, από τού χιονι, τής λάσπης και τού κρύου. Δέν σταβησαν στη Κοζάνη, ούτε νά πάρουνε άναπαυή και πήγαν πάλι τόν μαζρά κι' άνηφορο καζόδρομο, που

"Ό Σπυράκης νόμιζε πως ήταν άρχαίος "Ελληνας."

έφερεν σ' ή Βέρροια.
Ή διλοχία, καθώς είπαμε,

είχε Ξεανήσει λίγο πιο μπροστά από μιάς, κι' όμως έμεις, άν κι' έτρέχαμε, ούτε ίχνος τής δέν βλέπαμε μπρός μας, σαν νά την είχε καταπει ή γή.

— Μά τί έγιναν; Τι έγιναν; Μη τούς ρουφήζανε τή σύννεφα; Μη τούς πήραν τή ποτάμια; άνοροτιόμαστε.

— Μήπως έμεις πήραμε άλλο δρόμο;

Ή σκέψης μας αυτή, μιάς πάγοσε.

Και τώρα;
Νά προχωρήσουμε; Δέν έξομαε που θά μιάς έβγαζε ό δρόμος! Νά γυρισουμε πίσω; Έπαυε και νύχτωνε κι' ή Κοζάνη άπειχε άρες κι' άρες και ψυχή ζωντανή δέν φαινότανε πουθενά.

Σταθήκαμε λοιπόν άμυχανόντες για μιά στιγμή.
— Νά τραβήξουμε, τούς είπα τότε, έμπρός κι' όπου μιάς βγάλεϊ ό δρόμος.

— Μά εινε γυμιάτο Τούρκικα χωριά έδω!

— Στο διάβολο θι κι' άν εινε!
Κι' έτήραμε και πάλι τόν δρόμο μονιμοζιέμενο ως τή κόκκινα.

Τώρα ό δρόμος ήταν πιο καζός και τή νερά, σε μερικές μεριές, έφταναν ως τού γόνα. Δίπλα μας σ' ένα αυλάκι γεμάτο θολά νερά, έπλεε φοικωκωμένο σαν βατραχιά, ένα πτόνια Τούρκικα. Και παρακάτω βρισκόταν άλλο, λιγίως παραμορφωμένο από την άποσπινθεί κι' από τού νερό. Δεξιά μας, μέσα στον κάμπο τόν μελαγχολικό, όπου τόν βελόνιαζε τού χιονόγερο, απέραντα νεκροταφεία Τούρκικα άπλωνόντουσαν με κάτι πλάκες μεγάλες κι' όρθές πάνω στους τάφους, ποιήμαζαν με πεθαμένους που βγήκαν στο σουρούκιμα για νά μιάς δοΐν!...

Σ Τ Ο Π Ρ Ο Σ Ξ Ε Σ :
— Βρέ παιδιά, σαν σπύει δέν φαίνεται ή συνείχεια.